

Det är inte bara i Stockholms skärgård som miljön behöver sina väktare. Följ med till Filippinerna där Johan Augustin och Jonas Gratzer porträtterar tillsynsmännen på Visayaöarna.

Paradisets väktare

De tar hand om Filippinernas korallrev och hotade arter. Men i ett land som brottas med enorma miljöproblem är det en kamp mot tiden. Följ några eldsjälares kamp för att rädda en av världens häftigaste miljöer.

TEXT Johan Augustin FOTO Jonas Gratzer

DEN LILLA SÖMNIGA byn Oslob på ön Cebu börjar vakna till liv. Klockan är halv sex och några tappar galer. Det är dags för några av fiskarna att ge sig ut med sina ”bancas” – båtarna med bamburör på sidorna, i den lilla bukten utanför. Sedan ett år tillbaka har platsen nämligen varit skådeplats för ett av Filippinernas hetaste turistmagneter: platsen där det är störst chans, ja det är faktisk garanterat, att kunna snorkla eller dyka med världens största fisk: valhajen.

Vattnet formligen kokar på sina platser när de lokala fiskarna matar djuren med frysta räkor, allt till turisternas förtjusning – som antingen befinner sig snorklandes kring båtarna eller under ytan med dykutrustning på. Solen letar sig upp över horisonten och det hela är ett vykorts vackert spektakel.

Men ämnet är kontroversiellt: miljöorganisationer som Greenpeace hävdar att matningen stör valhajarnas naturliga beteende, och studier har visat att några av djuren stannar kvar i vattnen utanför Oslob – där den dagliga utfordringen

sker, och inte gör sina långa vanliga ruttor längre.

I EN VÄRLD där valhajarnas fenor är en eftertraktad ingrediens i hajfenssoppa, betyder dock turisternas pengar för att få simma med jättarna, att man hellre bevarar arten levande. Stora reklamkampanjer i landet använder valhajen som maskot på sina affischer, bland annat på flygplatserna. Fisken som kan mäta över tolv meter sågs

Valhaj (*Rhincodon typus*) är världens största haj och likaså den största levande fiskarten.

tidigare som en stor konkurrent av fiskarna på Visayaöarna där Cebu ligger, eftersom den äter plankton och kräftdjur precis som deras bytesfiskar gör.

– Vi brukade visa de utländska fiskebåtarna var valhajarna höll till – de blev byten för hajfensindustrin, berättar Limbet Susade, som är en av ledarna över Oslobs cirka 130 fiskare, där de flesta numera gått över till den nya turistindustrin.

På kritiken om att det skulle röra sig om ett onaturligt beteende för valhajarna att bli matade, rycker Limbet på axlarna.

– Detta har blivit en stor attraktion. Vi tar hand om våra valhajar nuförtiden. Vi fiskare som tidigare såg dem som en plåga brukar numera klappa dem när de simmar intill våra bancas, säger han förnöjt.

EN PAR TIMMARS BANCATUR söder om Cebu ligger mini-ön Apo Island. Precis som Oslob har Apo hamnat i nyhetsflödet ordentligt på sistone. Världens dykfantaster har fått upp ögonen för korallrevet som går runt den lilla ön, och allt större båtlastar med entusiastiska resenärer kommer hit dagligen. »

Sedney Mendez är dykinstruktör och arbetar som tillsynsman i den marina skyddsparken som Apo Island ingår i.

Mangroveskogen som blivit nerhuggen återplanteras nu.

» Mindre positiva nyheter är att delar av samma rev krossades av tyfonerna *Sendong* och *Pablo* – som lamslog Apo Island i december 2011 samt december 2012.

Sedney Mendez är dykinstruktör som även arbetar som tillsynsman i den marina skyddsparken som Apo Island ingår i. Sedney, 40, är född på ön, och kom tillbaka hit för tolv år sedan för att bilda familj, sedan han arbetat många år i huvudstaden Manila.

– Apo är en bra plats att låta sina barn växa upp på, det är ingen stress här, och vi lever nära naturen, berättar Sedney som har en son och en dotter.

Sedney visar upp en väderbiten träskylt med texten: ”Take nothing but pictures, leave nothing but bubbles, do nothing but dive”, och förklarar att allt fler människor

på ön givetvis sätter större tryck på den känsliga miljön.

PRECIS SOM SEDNEY och hans kollegor förklarar för dykarna som kommer till ön att det är förbjudet att röra det marina livet, så har Sedney som tillsynsman även ansvar för att utbilda lokalbefolkningen, som hela tiden växer och numera är uppe i över 1300 personer. Han leder ett projekt som går ut på att återplantera mangrove-skog, som tidigare blivit nerhuggen på ön. Sedney visar upp några späda mangroveplantor och minns hur det var när han var liten och växte upp på Apo.

– Då brukade vi fiska med dynamit- och cyanid och vi använde nät som vi sänkte in i korallerna och fångade fisken med.

Numera är all fiske förbjuden i en fiske-

fri zon som sträcker sig 500 meter utanför ön, och alla fångstmetoder som kan skada korallerna har slutats att användas sedan många år tillbaka. Ortsbefolkningen ser numera fisken som en naturresurs som man måste se efter.

Apo Island är känt som ett av Filippinernas bästa dykplatser: här finns ungefär 300 korallarter och cirka 750 fiskarter. Två sköldpaddsorter – grön havssköldpadda och karettsköldpadda kryddar givetvis dykningen ytterligare.

ETT PROBLEM som är tuffare att tackla än överfiskningen är klimathotet, och faktum är att Filippinerna är ett av de länder som drabbats hårdast av svåra stormar på sistone. Längs med öns södra del ligger revet relativt djupt och klarade sig därför

Korallfragment fästs fast på stora cementblock med hjälp av ett slags "superlim".

Apo Island är känt som en av Filippinernas bästa dykplatser.

Marinbiologen Anna Scherer från Göteborg arbetar med att återskapa koraller som har förstörts av tyfoner.

från de senaste tyfonerna. Vad en tyfon kan göra mot ett korallrev blev synligt på den nordöstra sidan – där revet låg på grunt vatten. Sedan området, som tidigare var det mest artrika och färgrika revet kring ön, förstördes så påminner stranden numera om en korallkyrkogård med sina enorma klossar av hårdkorall liggandes uppblåsta på land. I vattnet simmar fiskar fortfarande omkring men de har ingenstans att ta vägen för undervattenslandskapet är bara en enda stor blekt stenbotten.

ATT KORALLREV SNABBT kan återhämta sig under rätt förhållanden är emellertid vida känt, ett exempel på det är Indonesiens korallrev efter tsunamin 2004. Och för att restaurera Apos rev bjöd ledningen för det marina reservatet i vintras in svenska marin-

biologen Anna Scherer från Göteborg, som har fått i uppdrag att på ett par månader återskapa korallerna.

– Två tyfoner pajar allt, säger Anna samtidigt som hon visar upp de 30 centimeter långa cementblock som hon ska fästa korallfragment på med hjälp av ett slags "superlim".

Anna beskriver arbetet i Filippinerna som "gräddet på moset", då hon är en dykare "som har sett mycket i världen".

– Undervattensvärlden i Filippinerna är fantastisk, men visst har landet stora problem som till exempel korrupktion också.

Och det är alla papper och byråkrati som tidigare inte löst några miljöproblem som fick de styrande på ön att vilja se snabba resultat denna gång.

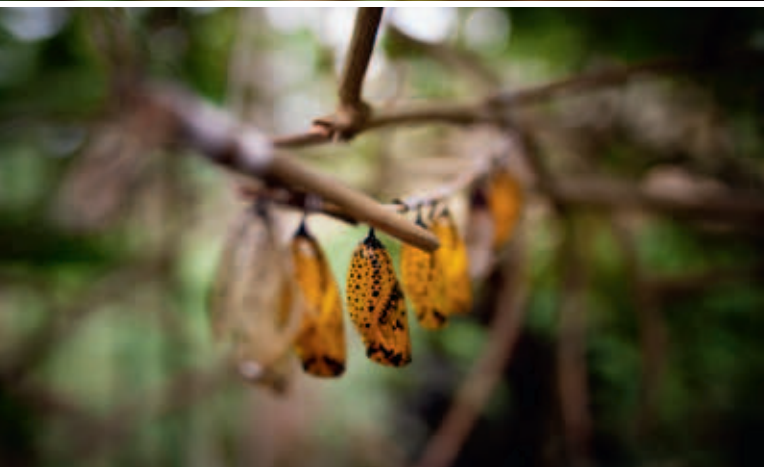
– Regeringen löser inga problem. Det var

därför jag fick frågan, och de vill att jag snabbt sätter tillbaka korallerna så revet blomstrar igen.

Men trots att landet kommit en bra bit i att skydda sina rev så berättar Anna att hon fortfarande ibland hör dynamitsprängningar när hon dyker kring Cebu, turisternas sopberg "skapar problem", och allt fler människor i vattnet skapar "stress hos fiskarna". Men alla dessa problem är hanterbara och bleknar ändå i jämförelse mot klimathotet, som kan vara svårt att greppa.

– Det finns ju ingen lösning på det. Om det kommer en ny tyfon i december så är ju allt mitt arbete med att sätta ut nya koraller förgäves, suckar Anna.

ÖSTER OM APO ISLAND i Boholsjön ligger Siquijor Island – en betydligt större ö med »

Dante Jumapit fungerar som en tillsynsman för *Bandila-an Nature Centre* och föder upp hotade insekter i sin *Island Butterfly Garden*.

» mycket tropisk skog. Här handlar naturskyddet istället om att skydda några endemiska arter som inte finns någon annanstans. Dante Jumapit är fjärilarnas största vän på Siquijor. I fyra år har han fött upp de hotade insekterna i sin "Island Butterfly Garden" – för att sedan sätta ut dem i olika projekt på ön, och han fungerar som en tillsynsman för "Bandila-an nature centre" på öns högplåtå.

I närheten av den högsta toppen Bandila-an på 557 meter över havet föder Dante upp fem olika arter av fjärilar, bland annat den endemiska *Eurema Brigitta*

Siquijorana. I ett växthus, fullt med växter och träd som larverna kan mumsa i sig, flyger olika fjärilsarter omkring, några mer färgglada än andra.

Nu har turisterna på ön fått upp ögonen för Dantes arbete, och har börjat komma hit. Det betyder pengar för hans projekt – och det behövs.

– Ja, vi tar emot donationer av besökarna så att vi kan fortsätta föda upp fjärilarna och sätta ut dem i regnskogen igen.

DELAR AV SIQUIJOR av är uppodlad och det är böndernas besprutningar som har gått

hårt åt fjärilspopulationerna, en trend som Dante hoppas vända med sitt arbete.

– När jag sa att jag jobbade med fjärilar skrattade bönderna tidigare åt mig. Men nu ser de att turister kommer och samtidigt förklarar jag att vi alla behöver fjärilarna eftersom de är naturliga pollinerare!

Dante har även startat ett kolibriprojekt, där han föder upp tre arter och sätter ut dem i skogen igen. En art som precis som fjärilarna är naturliga pollinerare.

– Människan har ju sett till att nästan utrotat dessa djur så nu får vi se till att hjälpa dem tillbaka igen! ●

Apo Island

Apo Island är 78 hektar stort, ligger nio kilometer från ön Negros kust och tillhör Visayaöarna.

De flesta männen i lokalbefolkningen är fiskare, som ofta använder kanoter där de fiskar med lina, drivnät, och fiskfällor tillverkade i bambo. Innan andra världskriget var fiskbestånden kring Apo livskraftiga, men befolkningsökningen och nya fiskemetoder skapade en ny negativ spiral. Efter andra världskriget började man använda överblivna dynamitgubbar och detta kulminerade under 60-talet. Cyanid började användas på 70-talet i jakten på akvariumfiskar, och har stannat kvar sedan dess.

En japansk fångstmetod, muro-ami, där fiskarna jagas in i nät genom att slå på korallen med stenar, och användningen av småmaskiga nylonnät blev vanliga under 70-talet. Alla dessa fångstmetoder är mer effektiva än traditionella filippinska fiskemetoder, och förutom att de leder till överfiskning så förstör de korallerna. Trots att metoderna

är förbjudna sedan 80-talet så är landets över 7 000 öar svåra att kontrollera för polis, kustbevakning och tillsynsmän, samtidigt som korruptionen är utbredd. Fiskbestånden i många vatten är nere på 5-10 procent mot vad de var för 50 år sedan och bestånden hotas dessutom på många håll av en modern fiskeflotta som dammsuger havet på fisk.

1982 bildades den marina parken kring Apo Island. Att hållbart fiske har gjort att de olika fiskbestånden håller sig på en stark nivå, och fiskarna kan därmed försörja sina familjer och dessutom ha en växande turism.

Bästa tid att åka till Visayaöarna är under högsäsongen december till april då vädret är bäst och därmed även dykningen, eftersom sikten är klar. I maj till oktober är det regnsäsong, och resenärerna i området är färre. Men bara för att det är regnsäsong så regnar det inte alltid i stora mängder, ibland kommer det enbart skurar.